

АРИЈАНА ЛЕ ФОР

К А Д Љ У Д И С П А В А Ј У

Уредник
Зоран Колунџија

Наслов ориџинала
Quand les gens dorment, Ariane Le Fort

Фотографија на корицама
Долазак воза за Нормандију, слианица Сени Лазар (1887),
Клод Моне

Copyright © 2022 Ariane Le Fort & ONLIT Editions
Copyright © 2023 Прометеј, Нови Сад

Копирање, фотокопирање, умножавање и коришћење текста у било ком облику није дозвољено без претходне писане сагласности.

This book was produced with the assistance of Wallonie-Brussels Federation
Avec le soutien de la Fédération Wallonie-Bruxelles

Објављено уз помоћ Федерација Валонија-Брисел

АРИЈАНА ЛЕ ФОР

Кад људи спавају

Превела са француској
Љиљана Матић

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

Ренеу Секайију

Често га је затицала уснулог у кревету. Ма које доба да је било. Кревет, мало већи него за једну особу, смештен у углу просторије која је служила за све. Лежи наг или једва одевен. И када је она ушла, опет га је затекла тако, одевеног једино у гаће, опруженог на страни, руку скрштених на грудима, мирног као да је мртав, у стању опуштености које је будило жељу да се налазите на његовом месту. Скинула је капут у тишини и ставила га на софу која служи за одмор и која се налазила наспрам катедрале. Остаци новогодишњег обеда лежали су још увек набацани на радном столу од пластике, поред једине судопере. Два тањира пуна оглоданих костију, шест чаша иако их је било само двоје, кутија у којој је још увек пропадао колач од пуслица са кремем шантији и чоколадом и један суви колач баба са румом, штета. Отишла је да седне на млак радијатор. Прозор је гледао на испусте за кишницу зграде у чијој унутрашњости се угњездио пар сивих соколова које су опажали крадомице, надалеко и нашироко, чак и без двогледа. Улица није била широка и сенка катедрале падала је пријатно на Пјеров стан. Пети спрат, без куће наспрам његове зграде, никога да му смета. Нема лифта. Нема посета. Мир. Мир и мирис који иде са њим, танке наслаге буђи, устајалог, мало канализације која плави на тренутке, понекад је било тешко правити се као да ништа не осећамо. Џенет се окренула да га посматра. Очиглед-

но, још увек није схватио да је она у соби, јасно је да он није био присутан. Међутим, био је широк и опружен, тежак и дебео. Стомак му се повијао према чаршавима губећи своју облину; у сваком случају, остајао је чврст и препознатљив, није личио на полупразну врећу. Она се удаљила од прозора, изула се једноставним покретом стопала, потом скинула хулахопке, па гаћице, а потом хаљину украшену светлозеленим локвањима на сивој основи, а потом и грудњак, који је бацила на кревет са свим осталим, било је боље не испитивати сувише шта је лежало на земљи. Потом се опружила поред Пјера, који ју је прихватио десном руком.

– Ах, ипак.

Њене груди су се спљоштиле уз његове, уклопили су се, рекло би се добро, упркос уступку које је требало направити како би сваки део нашао своје место. И тада, са том руком која ју је обухватала стежући је, у том положају пуном поверења, она је почела да плаче. Спремне већ сатима, сузе су почеле да теку, прво тако да она готово није ни приметила, а потом је почела јако да јеца, приљубљена уз Пјерове груди који се није узбуђивао због трзаја, штуцања, малих повика, већ је то видео и пре.

– Дакле, отишао је?

Пјер је појачао загрљај, његова брада ослањала се свом тежином на Џенетину главу, ограничавајући је тако на скучен простор.

– Изгледа.

Још више се прибила уз њега и обавила је ногу око његових, напола савијених. Он је већ имао ерекцију.

Није било никаквог ограничења њеним препуштањима у тој згради предвиђеној за рушење. Могла је да урла, виче, ужива колико год је хтела, Пјер је био сâм у тој барокној згради, и заузима тај стан који је требало да буде исто тако празан као и остали станови.

А затим, повратак на земљу. Повратак у кревет, исувише мали, из којег се Пјер извукао како би отишао да олакша бешику на другом крају просторије, у мајушном купатилу које се налазило поред кухиње; повратак привиђењима, лудим немирима који су је недељама држали у страшном стању опасности од претње. Паника је избила на површину. Повратак у Венецуелу, где је Руперта, слоница из зоолошког врта у Каракасу, управо умрла од глади и где ће Били слетети кроз неколико сати. Одлично је видела како се искрцава на аеродрому као какав непромишљен и глуп клинац, тако рањив, са неком врстом путне торбе купљене десет дана раније и са банана ташном приљубљеном уз стомак. И банде дрипаца који су му поставили заседу чим је крочио кроз стаклена врата аеродромског терминала. Заседа за белог дечака, богатог и глупог, са торбицом пуном лове приљубљеном уз трбух, несвесног онога шта га чека напољу, у том граду пуном насиља спремном на све како би себи осигурао минимум за преживљавање. Били крут и мекан, увек смешно добро очешљан, са разделљком

са стране, са глатком и светлом косом скупљеном са једне и са друге стране. Изглед каквог младог принца који није оштроуман. Уосталом, он се звао Вилијам, отац је био тај који је једног дана одлучио да промени Вилијам у Били као да ће тај надимак калифорнијског сурфера бити довољан да га учини гипкијим и савременијим. То, очигледно, није било довољно.

Зашто није отишао у Боготу као сви остали? Али, Маргерита је била у Каракасу, а не у Боготи. Били уопште није обраћао пажњу на разлоге које му је Џенет износила како би га спречила да оде, није имао ни најмању намеру да о томе размисли.

Она није могла да замисли дуже од једне секунде тог дечака, напетог као лук, наспрам ње док је покушавала да га одговори да не оде, да не стигне у земљу у рату где је инфлација била толика да су шили новчанице како би од њих направили новчанике.

Пјер је изишао из купатила. Кратак поглед напоље у пролазу, две куле катедрале биле су осветљене рекламама живо наранџасте боје, потом осмех Џенети којој се придружио потпуно наг, висок и погрбљен, са седом помало предугом косом, са изгледом старца коме се баш фућка што је стар, узми или остави.

– Хоћеш пиће? Требало би да ми је остало мало од јуче.

Сагнуо се како би дохватио гаће и навукао их гледајући је. Потом се насмешио и помиловао је по носу.

– Хоћеш да мало изиђемо?

Она је имала велики повијен нос и очи са увек црним колутовима испод њих, што му се одмах свидело. Њене стиснуте усне правиле су, када би се опустила, збуњујуће нежне осмехе, што није имало никакве везе са строгошћу носа. Нешто од Барбаре, али мање наглашено. А он је био Макс фон Сидов, у ширем и косматијем издању. Помало истурене вилице. И нешто уморно и згасло. Мора да је био отмен у неком другом животу, префињен. Носио је на смену две једине кошуље које је могао да спасе од пропасти, креације Пола Смита, једну са танким црвеним и окер пругама и другу са љубичастим цветним мотивима на сивој основи, које су сигурно знале за време сјаја, али чије су боје избледеле, и оковратницима са рупама на неким местима од употребе, са искрзаним и излизаним ивицама на рукавима. Да ли је он то опажао? Његов црни излиза-

ни џинс није ништа побољшавао. Обућа је боље одоле-
ла времену, била је и даље лепа, уска и елегантна, а црна
кожа брижљиво намазана. Међутим, није прошао ниједан
дан, а да га она није видела како их носи, чак се дешавало
и да га затекне уснулог са њима на ногама.

Када га је први пут видела, није ништа знала о њему –
чак иако је одгледала два његова филма, можда чак и три –
могла је да га познаје само по репутацији, по рекла-казала
људи који оговарају. Од свих прича које су непрестано ко-
лале о том човеку и давале му посебан значај, мешавини
ужаса и сажалења када би људи говорили о њему, прича
о његовој кћери била је та која се најчешће понављала.
Колина се једног јутра спотакла на трамвајским шинама
клизавим од кише, пала је, тако, а за време које јој је тре-
бало да устане, вероватно без иједне огреботине, возач
трамваја је кренуо и прешао преко ње а да је није видео.
Није ништа видео, ни да је она прелазила, ни пад, нити
ишта. Прешао је преко ње не давши јој времена да устане,
а та прича, сваки пут када би је причали, ледила је сви-
ма без изузетка крв у жилама, свако је себе видео у тој
ситуацији као да је био тамо. Није то било компликовано,
видети се на месту девојке у тако глупој ситуацији и у том
драматичном тренутку када се прелазе трамвајске шине.
Језа, језа, језа. И како би додао још један слој, као да то већ
није било довољно, увек би се нашао неко да убаца какву
одређену појединост која је, са ђаволском одређеношћу,
окруживала трагичним ореолом обећавајуће прошлости
и потпуно упропаштене будућности. „Имала је заказан
састанак за виолинску аудицију у Краљевској опери Ла
Моне, управо се тамо запутила.“

Седмица је протекла без вести. Ништа, ни једне једине поруке. Ништа. Џенетин стан већ је делимично изгубио Билијево присуство, а киша је непрестано падала, у ситним капима, и дан и ноћ.

Киша је падала јаче када је она стигла испред биоскопа, а Пјер није сачекао да буде у заклону да би је снажно стегнуо уз себе, љуљајући се као какав краљевски пингвин. Изгубљена у наборима његовог широког капута, следила га је у плесу – помало је уопштен тај плес – упркос буржоаској крутости која ју је тако често спутавала. Сваки пут када би га поново сретала, постојао је тај трзај, исто изненађење, иста мала девојчица пансионаткиња.

Узео ју је за руку са таквом наклоношћу која се проширила кроз све његове прсте, како би прошли кроз хол пун лагане гомиле; нико га више није препознавао, нико га није гледао, није требало да прође ни пет година. Водио ју је кроз беле ходнике зграде која је мирисала на ново, гурнуо је врата дворане. Дебели тепих пригушивао је буку њихових корака. Рекламе се још нису биле завршиле, а он је одвео Џенет до средњег реда не бацивши ниједан поглед на екран. Досађивати се у биоскопу било је немислииво, они су увек седали сасвим лево у реду како би могли да побегну ако се укаже потреба.

Мирис мокре косе лебдео је у дворани. Тама се спусти-
ла на њих и Џенет је ставила своју јакну на празно седиште
пored ње, а потом је ухватила Пјеров капут који је он био
спустио на колена као какав сумњичави путник кофер.
Постојао је ту сасвим слаб отпор, а онда је он пустио да
ради шта хоће, испружио је руке како би јој помогао.

Само неколико минута касније, филм тек што је почео,
када је тип неколико редова испред њих почео да хрче.
Жилијет Бинош објашњавала је како никада у читавом
свом животу она не би читала неки роман на мобилном те-
лефону, Пјер је већ постајао нестрпљив. Његови прсти до-
бовали су по Џенетином боку а онда је одјекнуло хркање,
снажно и хаотично, испунило је читав простор у дворани.
Није потрајало дуго, нису му дали ни два минута. Једна
гледатељка уморна је са свог седишта и приближила му
се готово трчећи између редова, и дотакла га је по руци.
„Пробудите се, молим Вас, сметате свима...” Он се тргао,
мало се усправио у свом седишту са слегањем раменима
више него меким покретом, било је очито да нема наме-
ру да се покори наређењима, осим ако их није разумео.
Пјер и Џенет видели су само његову гломазну и готово
ћелаву лобању, која није имала врата. Девојка је отишла
да поново седне, а тип је одмах опет утонуо у своју таму.
Пјер се насмејао милујућу Џенетину надланицу, хркање је
сада било тише, готово мирно, умирујуће, нису намерава-
ли да спрече Гијома Канеа и његове пријатеље да комен-
таришу и расправљају о нумеричком издању. Али, та нова
несумњиво невољна уздржљивост изгледа да није била
довољна, дворана се распаљивала, неки тип је узвикнуо:

– Пустите нас да гледамо филм, дођавола!

Али, то није ничему послужило, баш ничему, спавач је спавао, спавач их је све игнорисао, његов свет био је негде другде.

– Идите кући, јеби га! Овај глас био је много виши, више претећи, неће на томе остати.

– Оставите га на миру. Куда хоћете да оде?

Пјер је почео да се смеје, изненадан смех, једак, охол; ако би се нагнуо налево, имао је поглед одозго на колица за која се рука зипа чврсто држала упркос његовом одсутном телу одвојеном од љутње коју је изазивао.

Катедрала са купала у златастољутој боји коју је киша гребла и обележавала тамносивом бојом. Почео је да дува ветар и да прати ту кишу која је сада падала укосом, пут пешке није дуго трајао, али је био мокар. Најавили су снег за ову ноћ или за овај викенд, било је тешко у то поверовати, није било тако хладно.

Пјер се ухватио за рукохват степеништа посматрајући уморним погледом уско и ружно степениште, имао је да савлада десет делова између одморишта. Џенет је ишла испред њега, пењући се без видног напора и чекала га је на првом одморишту док је и он почео да се пење.

– На овим степеништима, увек се подсећам да имам петнаест година више од тебе.

Подигао је главу како би је боље видео, али лампа у холу се угасила.

– Ту си?

– Да, да, чекам те.

Светлост се вратила и Џенетино лице, појавило се изнад степеника, али стрепња која се појавила у Пјеровом гласу лебдела је у ваздуху попут стрпљиве и одлучне птице грабљивице.

– И нека ми више не говоре о Асаји¹. Тај клинац је празан, то је мутивода, једна ситна душа. То није филмска уметност, то је ситничава малограђанштина.

Стигао је до одморишта, повратио дах дишући јако тешко. Џенет је наставила пут према горњим спратовима на штиклицама, клак, клак на сваком дрвеном степенику. Он је више пута притиснуо прекидач за паљење светла као да ће то дугме из шездесетих година запамтити притиске, а затим је наставио пењање гледајући у стопала. Довикнуо је према горе:

– А вести од твог клинца?

– Не.

На сваком одморишту било је остављених отирача, трагова влаге дуж зидова. Она је стигла до четвртог спрата. Још један. Чула је иза себе Пјеров корак како се мучно приближава, нагнула се да би видела докле је стигао у пењању, да види врх његове седе главе погнуте према степеницима којим се пењао методично; звук његових болних и опрезних корака изазивао је код ње мучнину, или ће то бити кроз две године? Кроз пет година? Она никада није постављала питање у множини јер они вероватно никада неће живети заједно и умреће свако код своје куће када за то дође време.

¹ Оливије Асаја, француски филмски редитељ – *Прим. њрев.*

Пети спрат није био сјајнији, исти сумњиви отирач, исти трагови влаге. Џенет је окренула кључ у брави, отварајући врата стана. Катедрала је изгледала успламтено, жута и неодређена под кишом која је квасила окна. Атмосфера просторије била је млака и благотворна, чинила је контраст са свим осталим. Џенет је бацила свој мокри капут на софу која је блистала у полутами. Она ју је купила. Први пут када је видела катедралу са тих прозора, а није било одговарајуће наслоњаче где да се седне да би је посматрала, она се запитала како је то могуће. И провела је неколико јутара у Високој улици, понедељницима који су уследили, прочешљала је све продавнице намештаја док није дошла дотле да је само на то мислила.

Пјер је стигао на одмориште, чула га је како дува иза ње. Ушао је тешким кораком, ивице дашчица паркета шкрипале су јаче него под њеном тежином.

– Имаш ли жељу да мало пушиш?

Његов капут, тежак од кише, слетео је на Џенетин. Та софа била је потпуна супротност наслоњачи коју се надала да ће купити, још увек није схватила шта ју је било спопало, била је до те мере одушевљена том тврдом и крутом клупицом да је заборавила шта је тражила и дала је да се испоручи код Пјера та врста клупе без наслона која је отада служила за одлагање капута. Пјер је сео за мали сто постављен уза зид, на коме се вукао стари прашњави, преносиви компјутер траје док је укључен, мали сто који је служио за јело, за писање, за ослањање руку, за прављење стегнутих и густих цоинта. Изгубио је своју кућу финансирајући свој последњи филм, пројекат

који је имао све разлоге да се заврши сјајним успехом као и претходни; Леа Сејду и Кристијан Стјуарт дали су своју сагласност и снимање између града Осла и замка у Гризонима.² Требало је да траје десет недеља, али Корина је прелазила трамвајске шине и Пјер је све прекинуо.

Уз помоћ маказица за нокте почео је да сече дуван са колебљивом темељитошћу, одједном то је клизнуло и он је опет успоставио контролу над својим покретима, мрштећи се, отварајући мало уста, руку приљубљених уз тело.

² Гризони или Граубинден, кантон у источној Швајцарској – *Прим. њрев.*

Одличан тренутак, тај џоинт стиснут баш колико треба и добро напуњен. Катедрала је била лепша него икад, киша је ударала у окна и све се таласало. Седели су свако са своје стране стола, леђа ослоњених о зид, паралелни, као на каквој тераси бистроа, и размењујући џоинт без иједног погледа, али узајамно милујући крадомице руку при сваком пролазу, хипнотисани здањем које се повијало као каква мирна боа. Све је било добро.

– Питам се да ли ћу моћи једнога дана да живим негде другде.

И она се то питала. Нека старачка јазбина која нестаје, не полажући никоме рачуна, никада више. Желео је мир, има га. Чудан је његов живот, непомичан и без везе са ичим, био је одвојен од свега осим од ње. Јако ју је волео, осећао је увек исту радост када би је поново срео, без задршке; за њу, био је савршено на располагању. Видео се једино у том орловском гнезду наспрам соколова који су се такође скривали, или у граду, и то је несумњиво помагало, то је можда био неопходан услов. И она је њега јако волела, чак иако није увек схватала шта они раде заједно. Он је проводио већину свога времена у спавању и предузео је мере, сâм Бог зна како, да уништи све оно што је било раније пре него што се он умешао. Ни пријатељи, ни породица, ни посао, ни страсти, ништа друго осим ње. Она га је такође јако волела, чак иако је понекад желела да

он брзо умре, да не чека десет или петнаест година. Нема потребе за наглим пропадањем и да се задовољство што је с њим претвори у немир, у црне мисли, у немоћ. Она није имала ни најмање наде да ће волети године које ће уследити. Нек им је дато још четири или пет, чак и две или три, то би требало да буде довољно, то би омогућило да се види како долази не оптерећујући се осталим. И као да је погодио о чему она мисли, то о чему је она само напола сумњала, упитао је:

– Остаје ти један сат пре него што ћеш умрети, шта би одабрала да слушаш?

Осам секунди размишљања. Ништа, првобитно. Неопходна велика тишина. Али, ако би требало нешто рећи, па добро.

– Шубертову *Мађарску мелодију*.

– Мммм.

– А ти?

– *Бал Лејзових*.³

Бал Лејзових? Она се више не сећа. *Бал Лејзових?* Он је на крају отворио компјутер несигурном руком док се његова друга рука ослобађала готово попушеног џоинта. Поставио је екран између њих како би она могла да гледа истовремено са њим Полнарефа како седи за клавиром, наравно, знала је песму напамет, само јој је промакао њен наслов. Полнареф је био одевен у ружичасту и тиркизну

³ Песма из 1968, жанр поп музике. Песма личи на исповест, нека врста аутобиографије. Човек описује своју причу: он је обичан грађанин заљубљен у Џејн де Лејз, енглеску аристократкињу, са којом је имао тајну везу. – *Прим. њерв.*